

Werkgroepen

Wantsen (Heteroptera)

Verspreidingsatlas

Het verzamelen van gegevens voor deel III van de Verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen vordert gestaag. Het betreft de Miridae, verreweg de grootste in ons land vertegenwoordigde familie. De omvangrijke collecties van de musea in Amsterdam, Leiden en Wageningen worden door Dik Hermes en Berend Aukema opgenomen. Aanvullend materiaal en/of waarnemingen zijn zeer welkom bij de coördinator (b.aukema@freeler.nl).

De activiteiten werden met behulp van een poster gepresenteerd op de 3rd Quadrennial meeting van de International Heteropterist's Society, die door de coördinator van 18 t/m 21 juli 2006 in Wageningen werd georganiseerd (poster 'Heteroptera recording in The Netherlands').

Nieuwe literatuur

Het vijfde en laatste deel van de Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region is in juli verschenen. Deze serie is onder redactie van Berend Aukema en Christian Rieger tussen 1995 en 2006 uitgegeven door de Nederlandse Entomologische Vereniging.

Van het reeds lang uitverkochte 'Land and Water Bugs of the British Isles' (Southwood & Leston 1959) is een herdruk verschenen. Ondanks de deels verouderde nomenclatuur en het ontbreken van een aantal Nederlandse soorten nog steeds een belangrijk determinatiewerk met veel illustraties!

Het eerste deel van de nieuwe serie over wantsen in 'Die Tierwelt Deutschlands' (Wachmann 2006) is inmiddels ook verschenen en wordt bij Publicaties elders in deze nieuwsbrief besproken.

Berend Aukema

Kokerjuffers (Trichoptera)

De werkgroep kokerjuffers heeft een actief jaar achter de rug. Dat komt vooral door activiteiten voor een artikel over nieuwe en zeldzame soorten, te verschijnen in Nederlandse Faunistische Mededelingen en het werk aan de verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers.

De digitale nieuwsbrief 'De Nederlandse Kokerjuffer' is dit jaar pas één keer verschenen. Deze nieuwsbrief wordt integraal overgenomen in de macrofauna-nieuwsbrief van de Werkgroep Ecologisch Waterbeheer (WEW), waardoor enkele leuke reacties van buiten de werkgroep ontvangen werden. Een oproep in Entomologische Berichten aan vlindersaars om kokerjuffers naar mij op te sturen, heeft in een viertal reacties geresulteerd. Omdat het verzoek bij de redactie was blijven liggen verscheen het helaas pas laat in het seizoen. Het bestaande contact met Henk Spijkers en Paul van Wielink, die jaarrond in de Kaai-stoep bij Tilburg lichtvangsten doen, heeft in 2006 geresulteerd in 12.500 exemplaren! Hierbij waren weer nieuwe soorten voor deze locatie, waardoor het totaal aantal soorten op 52

komt. Dat is meer dan eenderde van het huidige aantal in Nederland voorkomende soorten!

Er is een Belgisch lid bij de werkgroep toegevoegd. Aangezien er in België zover ik weet al 20 jaar niemand meer aan kokerjuffers doet, is dat een welkome aanvulling.

Bert Higler

Libellen (Odonata)

Het libellenseizoen 2006 kende door het late voorjaar een langzaam begin maar liep uiteindelijk door de warme nazomer lang door. Het warme weer resulteerde in de opmerkelijke vondst van een verse noordse witsnuitlibel *Leucorrhinia rubicunda* in eind oktober. Dit is een typische voorjaarssoort en het gevonden individu was blijkbaar van mening dat voorjaar 2007 al aangebroken was. Een andere bijzonderheid van 2006 was een invasie van de zuidelijke heidelibel *Sympetrum meridionale*, een soort die tot dit jaar slechts driemaal in Nederland was vastgesteld. De afgelopen jaren was de soort in het noorden van Frankrijk en in België al toegenomen en dit jaar resulteerde dat in een reeks waarnemingen in verschillende Nederlandse provincies. Spectaculair was de vondst van een mannetje oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia caudalis* bij de visvijver in de Encigroeve. Deze soort gold in Nederland als uitgestorven en is in het westen van Europa zeer zeldzaam geworden. In de weken na de vondst is de plek door tientallen libellenliefhebbers bezocht wat resulteerde in de waarneming van een copula. Het lijkt er dan ook op dat er een kleine populatie aanwezig is. Van de vorig jaar in Nederland teruggevonden oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia albifrons* konden er dit jaar met zeer veel moeite slechts enkele individuen worden gevonden wat duidelijk maakt dat het om een zeer kleine en kwetsbare populatie gaat.

Libellen blijven onverminderd populair, iets wat onder meer blijkt uit de hoge opkomst bij excursies gericht op het vinden van zeldzame soorten. Aan deze populariteit zitten ook nadelen en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie zal dan ook gedragsregels opstellen. Deze zullen binnenkort in de NVL Nieuwsbrief verschijnen. In 2007 besteedt de KNNV samen met de NVL aandacht aan de libellen. Mogelijk dat een 'Big Day' voor libellen georganiseerd gaat worden.

Het door de Vlinderstichting geschreven soortbeschermingsplan voor de hoogveenglanslibel *Somatochlora arctica* is enkele maanden geleden gepubliceerd. Daarnaast is er voor de speerwaterjuffer *Coenagrion hastulatum* een soortbeschermingsplan voor Noord-Brabant uitgekomen. Soortbeschermingsplannen voor de bronlibel *Cordulegaster boltonii* zijn in voorbereiding.

Tijdens de libellenstudiedag in maart 2007 wordt het tienjarig bestaan van de NVL gevierd. Het exacte programma is nog niet bekend maar dit zal bekend gemaakt worden op de website www.brachytron.nl.

Andre Hospers

Steenvliegen (Plecoptera)

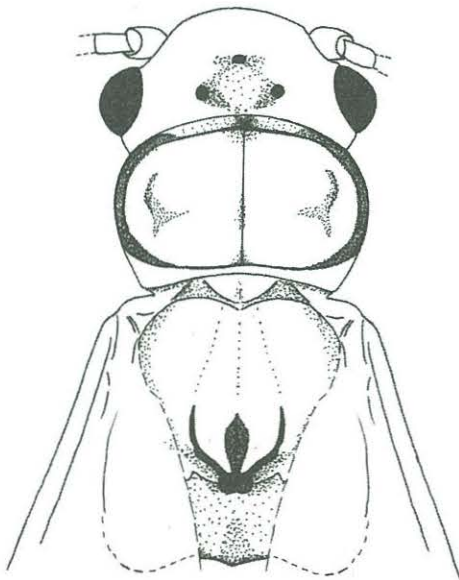
Sinds afgelopen winter wordt er gewerkt aan een manuscript over de Nederlandse steenvliegen (determinatiesleutel en verspreidingsatlas). De afgelopen maanden lag de nadruk op het schrijven en illustreren van een sleutel tot de larven en de imago's. In totaal zal de sleutel 38 soorten gaan bevatten, waarvan er, naar huidige inzichten, 27 in Nederland voorkomen of voorkwamen. Ten opzichte van de naamlijst van Mol (1984) komen twee soorten voor de Nederlandse fauna te vervallen (*Siphonoperla burmeisteriana* en *Protonemura nitida*), terwijl een nieuwe soort, *Protonemura risi* moet worden opgevoerd. *Siphonoperla burmeisteriana* is een oostelijke soort, waarvan volgens Zwick (1971, Revue Suisse de Zoologie 78) de Nederlandse opgaven betrekking hebben op *Siphonoperla torrentium*. Het enige exemplaar van *Protonemura nitida* werd ontmaskerd als zijnde een *Protonemura risi*, een soort die het afgelopen jaar voor het eerst in Nederland werd opgemerkt (Van den Hoek 2006, Nederlandse Faunistische Mededelingen 25).

Tenslotte zijn de vondsten van het genus *Leuctra* in de grote rivieren vermeldenswaardig. Deze werden gevonden bij het controleren van de collectie van Rijkswaterstaat. Het gaat om twee exemplaren uit de IJssel bij Kampen (1992 & 2000) en één uit de Rijn bij Lobith (1996). Hopelijk vormen zij een voorbode van een verdere herkolonisatie vanuit de bovenlopen. Dankzij het Zalm 2020 project zijn veel fysieke barrières (stuwen en sluizen) in ieder geval geheel of gedeeltelijk geslecht.

Naar verwachting zal eind december een volledige proeftabel gereed zijn. Belangstellenden kunnen deze opvragen bij ondergetekende.

Bram Koese

Siphonoperla torrentium (Pictet). Afbeelding uit de voorlopige sleutel (tekening Bram Koese).

Zweefvliegen (Syrphidae)

Afgelopen jaar hebben de schrijfwerkzaamheden aan het zweefvliegenboek geresulteerd in een afgerond manuscript. Op 31 augustus is dit aangeboden aan de uitgevers van de boekenreeks Nederlandse Fauna (Naturalis/KNNV-Uitgeverij/EIS-Nederland). Het manuscript wordt nu inhoudelijk beoordeeld door twee onafhankelijke, externe referenten. Afhankelijk van hun oordeel zal in december de verdere planning vastgesteld worden. Intussen werken de auteurs verder aan de puntjes op de i. Het ziet er naar uit dat we volgend jaar, negen jaar na publicatie van de *Voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen*, de definitieve versie tegemoet kunnen zien.

De huidige teksten zijn gebaseerd op een databestand dat in 2002 is afgesloten. Om de verspreidingskaarten en de daarop gebaseerde tekst zo actueel mogelijk te houden, hebben alle medewerkers aan het project een oproep voor recente gegevens gekregen. Tot 1 december kunnen nieuwe gegevens tot en met seizoen 2006 worden ingediend. Deze zullen worden verwerkt voor de verspreidingskaarten en vliegtijd diagrammen. Bij bijzondere waarnemingen zal ook de betreffende soorttekst nog worden aangepast. Voor de bestandsanalyses die gebruikt zijn voor de hoofdstukteksten worden de nieuwe gegevens niet meer meegenomen.

Menno Reemer, Wouter van Steenis & John Smit

Sprinkhanen en krekels (Orthoptera)

Het werk aan de Nederlandse sprinkhanen gaat gestaag door. Vele personen leveren jaarlijks waarnemingen aan, waardoor de kennis van de verspreiding actueel blijft. Met name uitbreidende soorten als sikkelsprinkhaan *Phaneroptera falcata*, zuidelijk spitskopje *Conocephalus discolor* en zuidelijke boom-sprinkhaan *Meconema meridionale* worden op steeds meer plaatsen gevonden.

Op 13 september 2006 werd het beschermingsplan moeras-sprinkhaan en zompsprinkhaan in Gelderland gepresenteerd. Voor dit project (en andere beschermingsprojecten) werkt EIS-Nederland samen met Bureau Natuurbalans. Het onderzoek zal worden samengevat in een artikel in De Levende Natuur.

Er zijn plannen om het soortenregister uit te breiden met meer informatie over soorten, zoals foto's, verspreidingskaarten, literatuur (inclusief pdf's), stukjes over biologie etc. Het ligt voor de hand dat de sprinkhanen als een van de eerste groepen bewerkt zullen worden.

Roy Kleukers